

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
Д.е.н., професор _____ Кузнєцова Л.В.
“___” _____ 20__ р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6030508 «Фінанси і кредит», спеціалізації «Банківська справа»
за темою:
«Використання застави при банківському кредитуванні»

Виконавець

студент 4 курсу КЕФ факультету
Шевченко Олег Віталійович _____

Науковий керівник

Доктор економічних наук, професор

(науковий ступінь, вчене звання)

Коваленко Вікторія Володимирівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

Одеса 2017

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 – ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСТАВИ У БАНКІВСЬКОМУ КРЕДИТУВАННІ	5
1.1 Застава в системі банківського кредитування	5
1.2 Інформаційно-аналітичне забезпечення використання застави при банківському кредитуванні	15
Висновки до першого розділу	21
РОЗДІЛ 2 – ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСТАВИ ПРИ БАНКІВСЬКОМУ КРЕДИТУВАННІ	24
2.1 Фінансово-економічна характеристика ПАТ «Райффайзен Банк Аваль»	24
2.2 Організаційно-функціональні аспекти аналітичного оцінювання застави при банківському кредитуванні	35
2.3 Використання застави як способу страхування ризиків, пов'язаних з банківським кредитуванням	40
Висновки до другого розділу	44
РОЗДІЛ 3 – ВДОСКОНАЛЕННЯ ПІДХОДІВ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСТАВИ ПРИ БАНКІВСЬКОМУ КРЕДИТУВАННІ	45
3.1 Удосконалення внутрішньобанківської системи по роботі із заставою	45
3.2 Удосконалення методичних підходів до розрахунку заставної вартості та забезпеченості банківських кредитів	50
Висновки до третього розділу	54
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58
ДОДАТКИ	62

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі розвитку економіки Україна, як і багато інших країн, починаючи від тих, що розвиваються і до передових країн світу, має багато проблем, що є таким собі якорем, який тримає нашу країну на одному місці і значно гальмує розвиток. Особливо гостро ці проблеми постають і відчуються у фінансовій сфері, адже ця сфера є такою, що потребує для свого стабільного розвитку використовувати найновіші напрацювання світових науковців, що для країни з трохи застарілим керівним апаратом і економікою в цілому не завжди є можливим.

Одна з таких проблем, що гальмує розвиток системи, наявна у банківському секторі України. Це проблема якості роботи українських банків із забезпеченням, як механізмом попередження і мінімізації банківських ризиків.

В кризових умовах для банків життєво важливою є упевненість в тому, що вони зможуть хоча б повернути свої кошти, які були надані у користування. З цією метою ними формуються резерви та приймаються певні заходи для зменшення ризикованості операцій. Одним з таких заходів є робота із забезпеченням. При правильному використанні даного механізму з боку банку, при належному аналізі та прогнозуванні, можна звести ризики від банківської діяльності до мінімуму, якщо не до нуля. Знаючи про дієвість такого виду забезпечення як «застава», банки не рідко використовують його у своїй діяльності, проте з деяких причин використання застави не лише не допомагає зменшити ризики, а й навпаки, може збільшити їх. І ситуація, що спостерігається на банківському ринку України вже декілька років, а саме зменшення кількості спроможних вести діяльність на ринку банків, частково може бути викликана цією проблемою. Саме тому ця тема вважається актуальною в даних умовах розвитку нашої країни і безперечно заслуговує на увагу.

Мета дипломної роботи. Метою дослідження є виявлення найбільш гострих проблем, що виникають при роботі банків із забезпеченням, визначення основних причин виникнення цих проблем та моделювання можливих шляхів вирішення, які змогли б удосконалити роботу банківської системи України в даній сфері та стабілізувати тим самим економічну ситуацію з можливим подальшим покращенням.

Завдання дипломної роботи. Основними завданнями роботи є визначення ролі застави як одного із методів попередження та мінімізації банківських ризиків, теоретичних основ її застосування, дослідити якість використання застави на прикладі українських банків, виявити проблеми, що наявні при використанні даного методу попередження ризиків, моделювання можливих шляхів вирішення цих проблем.

Об'єктом дослідження є процес використання застави як одного із видів забезпечення та методів попередження банківських ризиків. Предметом дослідження є конкретні проблеми, що наявні у банківському секторі України та виникають при роботі українських банків із забезпеченням у цілому та заставою зокрема. Саме дослідження проводиться за методом аналізу та синтезу.

Інформаційною базою дослідження стали наукові напрацювання вчених (Коваленко В.В., Кузнєцова Л.В., Гагауз В.М., Гнатківський Б.М., Міщенко В.І, Міщенко С.В., Баріда Н. П. та інші), офіційні сайти органів Державної влади та банків України, законодавчі акти, документи, що регулюють дане питання на державному та міжнародному рівнях, статті та публікації вчених та інші джерела.

Апробація результатів дослідження. Матеріали з даної роботи, дослідження та напрацювання були використані в наступних публікаціях: Збірник наукових праць студентів кредитно-економічного факультету присвячений до 25-ї річниці незалежності України - стаття «Застава, як спосіб попередження кредитних ризиків – практика застави в Україні» II Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Актуальні питання функціонування фінансового ринку в умовах кризових явищ світової економіки» - стаття «Застава як спосіб попередження кредитного ризику».

Висновки до третього розділу

Таким чином, ми дійшли висновку, що виявлені проблеми українських банків при роботі із забезпеченням, насправді є досить вагомими та сповільнюють розвиток як банківської системи, так і економіки загалом, адже остання не може розвиватися окремо від фінансової сфери. У третьому розділі було запропоновано

декілька підходів до вирішення наявних проблем, які можуть бути використані як окремо, так і комплексно. Такими методами було визначено:

1. Для вдосконалення внутрішньобанківської системи по роботі із заставою:
 - 1.1 . Встановлення кількісних нормативів щодо кредитного забезпечення та дохідності позичальників;
 - 1.2 . Використання вибіркового обстеження умов банківського кредитування для формування та надання інформації про тенденції розвитку даної сфери, дослідження та попередження можливих загроз, надання банкам відкритого доступу до Реєстру заставного майна.
 - 1.3 . Створення рейтингової системи оцінки забезпечення з метою впровадження більш ретельного дослідження пропонованого у якості застави майна та зменшення ризиків, яких може зазнати банк при кредитуванні відповідно.
2. Для удосконалення методичних підходів до розрахунку заставної вартості та забезпеченості банківських кредитів:
 - 2.1 . Перегляд законодавчої бази та її удосконалення у напрямку визначення заставної вартості, що дозволило б банкам уникати ризиків, пов'язаних із неправильною оцінкою вартості заставного майна.
 - 2.2 . Застосування рейтингів для більш точної оцінки вартості та ступеня ліквідності заставного майна.

Дані методи, частково або у комплексі, спроможні покращити роботу банків із забезпеченням і, тим самим, зменшити ризикованість банківських операцій. Це дозволить зробити банківську систему України більш стабільною та менш чутливою до змін в економіці, що в свою чергу приведе до економічного зростання.

ВИСНОВКИ

Роблячи висновки стосовно проведеної роботи, можна зазначити, що протягом дослідження було аналізовано роботи науковців, які вже займались вивченням цього питання, це дозволило виявити наявні проблеми, що стосуються питання роботи українських банків із забезпеченням досить чітко. Було проаналізовано статистичні дані, річну звітність українських банків і підтверджено той факт, що робота із забезпеченням банками України проводилася із незадовільною якістю, про що свідчать дані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та обсяги ліквідації проблемних банків. Адже вони не змогли продовжити діяльність на банківському ринку України через те, що зазнавали значних ризиків при кредитуванні, маючи надію уникнути останніх через роботу із забезпеченням, проте, через низьку якість цієї роботи, були змушені припинити діяльність і покинути банківський ринок.

У ході дослідження було проаналізовано роботу із забезпеченням одного із найбільших банків України АТ «Райффайзен Банк Аваль» і виявлено, що працюючи із заставою банк надає значну кількість уваги якості кредитного портфелю під який формується забезпечення, що дозволяє використовувати заставу за призначенням, а саме як інструмент зменшення банківських ризиків. Слід зазначити, що АТ «Райффайзен Банк Аваль» - банк з іноземним капіталом, тому його керівництво керується європейським досвідом у банківництві. Відповідно ними приділяється достатньо уваги тим аспектам діяльності, що є важливими при кредитуванні, а саме якості кредитного портфелю, обсягам резервів, забезпеченню. Завдяки такому підходу АТ «Райффайзен Банк Аваль» досі є одним із тих небагатьох банків, що продовжує стабільну діяльність на банківському ринку України.

Зважаючи на такі особливості діяльності на території України банку з іноземним капіталом, обачно було б при роботі із забезпеченням опиратися на досвід банків передових країн, звертати увагу на їх методи роботи та

модифікувати їх під українські реалії задля більш дієвого використання світових методик нашими банками.

Відповідно до вищесказаного було запропоновано декілька методів, що змогли б допомогти у ліквідації наявної проблеми. Деякі з них використовуються іншими країнами, деякі є лише ідеєю, проте їх використання дасть змогу банкам стабільно виконувати свої функції і працювати на українському ринку банківництва.

Проблема роботи із забезпеченням може мати два джерела виникнення: недосконалість політики банку і неточності у законодавстві. Відповідно, і шляхи вирішення були запропоновані у двох напрямках: задля вдосконалення внутрішньобанківської системи по роботі із забезпеченням, та для удосконалення методичних підходів. Як уже було сказано, ці методи можуть використовуватися як окремо, так і у комплексі, створюючи при цьому міцний фундамент для побудови стійкої банківської системи.

Нейтралізувавши неточності у законодавчих актах та зменшивши можливість неправильного підходу до роботи з боку окремого банку, можливо зробити механізм застави як виду забезпечення дійсно дієвим в умовах банківського ринку України, що дозволить банкам більш повно використовувати їх можливості у перерозподілі тимчасово вільних грошових коштів. Це, в свою чергу, може стимулювати інвестиційний процес та загальне зростання економіки – те, що нам дійсно потрібно. У складних ситуаціях необхідно приймати важливі рішення і чим довше вагатися, тим більше часу знадобиться потім, щоб відбудувати те, що було зруйновано.

Незважаючи на те, що дане питання досліджувалося багатьма вченими, його не можна вважати повністю вивченим, адже ситуація у світі змінюється кожного дня. Саме тому вивчення питання забезпечення і вдосконалення роботи із ним, як способом попередження ризиків, необхідно продовжувати, а саму систему – удосконалювати і постійно адаптувати під нові умови ведення бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про заставу [Електронний ресурс]: Закон України від 02.10.92 № 2654-ХІІ / Офіційний сайт ВР України - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2654-12> - Назва з домашньої сторінки Інтернету.
2. Заїка Ю.О. Українське цивільне право: навчальний посібник / Заїка Ю.О. — К. Істина, 2005. — 312 с.
3. Управління забезпеченням банківських позичок: теоретичний та практичний аспекти [Текст] / Гагауз В.М., Коваленко В.В., Кузнєцова Л.В. - Х: «Діса плюс», 2016. – 204 с.
4. Б.М. Гнатківський Іпотечний ринок: навчальний посібник / Б.М. Гнатківський - Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. - 342 с.
5. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua> - Назва з домашньої сторінки Інтернету.
6. Офіційний сайт Міжнародного комітету стандартів оцінки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ivsc.org> - Назва з домашньої сторінки Інтернету.
7. Про затвердження Національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2007 р. № 1185. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> - Назва з домашньої сторінки Інтернету.
8. Іпотечне кредитування у країнах Західної Європи, США та України [Електронний ресурс] / О. С. Іванілов, М. В. Тітенкова / Фінанси України. - 2007. - № 4. - С. 28-35. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2007_4_5 - Назва з домашньої сторінки Інтернету.

9. Про іпотеку [Електронний ресурс]: Закон України від 2003 р. / Офіційний сайт ВР України - Режим доступу - <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/898-15> - Назва з домашньої сторінки Інтернету.

Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати [Електронний ресурс]: Закон України від 2004 р. / Офіційний сайт ВР України - Режим доступу - <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/979-15> - Назва з домашньої сторінки Інтернету.

Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю [Електронний ресурс]: Закон України від 2003 р. / Режим доступу - <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/978-15> - Назва з домашньої сторінки Інтернету.

Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні [Електронний ресурс]: Закон України від 2003 р. / Режим доступу - <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2658-14> - Назва з домашньої сторінки Інтернету.

Про оцінку земель від 2003 р. [Електронний ресурс]: Закон України / Режим доступу - <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1378-15> - Назва з домашньої сторінки Інтернету.

10. Офіційний сайт Райффайзен Банк Аваль [Електронний ресурс] / Режим доступу - <https://www.aval.ua> - Назва з домашньої сторінки Інтернету.

11. Офіційна щорічна звітність АТ «Райффайзен Банк Аваль» [Електронний ресурс] / Режим доступу - https://www.aval.ua/ru/about/bank_reports/ - Назва з домашньої сторінки Інтернету.

12. Підсумки продажу активів у 2016р. Головні завдання у 2017 р. [Електронний ресурс]: Презентація Фонду гарантування вкладів фізичних осіб / Офіційний сайт ФГВФО - Режим доступу - http://www.fg.gov.ua/images/docs/presentation/Presentation_2016_results_and_2017_tasks.pdf - Назва з домашньої сторінки Інтернету.

13. Управління кредитним ризиком на основі вдосконалення забезпечення банківських позик [Текст]: Стаття / Журнал «Фінансовий простір» № 2 (18) 2015 / Міщенко В.І, Міщенко С.В.

14. Оцінка для забезпечення позик, заставних, боргових зобов'язань: Міжнародні стандарти оцінки. Стандарт № 4. / Міжнародний комітет по стандартах оцінки майна. 1994

15. Оцінка вартості застави як складова системи управління кредитним ризиком банку [Текст]: Стаття, Баріда Н. П. / Журнал «Інвестиції: практика та досвід» № 9/2010 /

16. Шевченко О.В. Застава, як спосіб попередження кредитних ризиків – практика застави в Україні [Текст] / О.В. Шевченко // Збірник наукових праць студентів кредитно-економічного факультету присвячений до 25-ї річниці незалежності України. – 2016р. – С. 297-302

17. Шевченко О.В. Застава як спосіб попередження кредитного ризику [Текст] / О.В. Шевченко // II Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Актуальні питання функціонування фінансового ринку в умовах кризових явищ світової економіки» - 2017р. – С 142-148.

18. Рябініна Л. М. Гроші та кредит: навчальний посібник / Л. М. Рябініна. – 2-е вид. перероб. и доп. – К. : ЦНЛ, 2008. – 602 с.

19. Владичин У. В. Банківське кредитування : навчальний посібник / за ред. д.е.н., проф. С. К. Реверчука. – К. : Атіка, 2008. – 648 с.

20. Белова І. В. Проблемні кредити і роль застави в їх супроводженні / І. В. Белова, Д. А. Богославський // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Фінанси і кредит». – 2012.– № 2.– С. 3–10.

21. Коваленко В. В. Кредитний менеджмент в системній організації ефективної кредитної діяльності банків / В. В. Коваленко // Економічний форум. – 2014. – № 4. – С. 214–222

22. Гагауз В. М. Функції та принципи забезпечення позичок у кредитному менеджменті / Гагауз В. М. // Часопис Хмельницького університету управління та права. – Університетські наукові записки. – 2013. – 2 (46). – С. 366–373.

23. Галасюк В. Визначення розміру кредиту, що надається під заставу / В. Галасюк, Є. Ревонюк // Вісник Національного банку України. – 2000. – № 1. – С. 45–46.

24. Васюренко О. В. Сучасні концепції управління кредитним ризиком як основні складові процесу управління кредитним ризиком банку / О. В. Васюренко, В. Ю. Подчесова // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 1 (115). – С. 170–177.

25. Криклій О. А. Управління кредитним ризиком в банку : монографія / О. А. Криклій, Н. Г. Маслак. – Суми : «ДВНЗ УАБС НБУ», 2008. – 86 с

26. Верхуша Н. П. Сутність кредитного ризику банку та його фактори / Н. П. Верхуша // Вісник Української академії банківської справи. – 2011. – № 2. – С. 67–73

27. Стельмах В. С. Ліквідність банку: окремі аспекти управління та світовий досвід регулювання та нагляду: науково-методичні матеріали / В. С. Стельмах, В. І. Міщенко. – К. : НБУ. ЦНД, 2008. – 286 с

28. Грибовский С. В. Математические методы оценки стоимости недвижимости имущества / С. В. Грибовский, С. А. Сивец; під ред. С. В. Грибовского, М. А. Федотової. – М. : Фінанси і статистика, 2008. – 368 с.

29. Галасюк В. В. Кредитование под залог и ликвидационная стоимость / Галасюк В. В. – Дн. : Нова ідеологія, 2001. – 89 с.

30. Гагауз В. Н. Сущность и роль залога в системе кредитного менеджмента / В. Н. Гагауз // Науковий вісник, Одеський національний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих вчених, Одеса. – 2011. – № 21 (146). – С. 99–118.